

TREMTINIS

LIETUVOS POLITINIŲ
KALINIŲ IR TREMTINIŲ
SAJUNGOS SAVAITRAŠTIS

2002 m. sausio 24 d.

Nr. 4 (482)

Eina nuo
1988 m. spalio 28 d.

Irena Janina VAIČEKUSKAITĖ

Rūpintojėlis Jurkėnų sodyboje

Praūžus karų audroms, gėdingai iš Lietuvos pasitraukus okupantams, po kelių dešimčių nesimatymo metų Viešpats leido ir vėl susitikti su geru vaikystės ir mokslo draugu Valerijonu Jurkėnu ir jo žmona Bronislava. Apie šiu taurių, kuklių lietuvių tremtinių dvasines ir fizines kančias norėčiau papasakoti "Tremtinio" skaitytojams.

Be laisvės, saulės ir dangių

Bronislava Dūdaitė-Jurkėnienė gimė 1924 m. vasario 2 d. Anykščių rajone, Mogylių kaime. Būdama trejų metų neteko tėvo, mama liko su dviem vaikais. Jos vaikystė prabėgo gamtos prieglobstyje. Gal tada, vaikystėje, gimė svajonė būti mokytoja.

Pasiekti tikslą jai padėjo krikštaitė. Pirmieji Bronislavos mokytojavimo metai pralėkė Stebeikių pradžios mokykloje (Vadoklių valsč., Panevėžio raj.), o vėliau buvo paskirta Stumbriškių pradžios mokyklos vedėja Pušaloto valsč., tame pačiame rajone.

Deja, sovietų okupacija sutrukdė jaunai mokytojai savo kilnias idėjas paskleisti tarp mokinių. 1946 m. rugpjūčio 18 d. mokytoja Bronislava Dūdaitė buvo KGB su-

imta už ryšius su partizanais. Kupiškio kalėjime buvo žiauriai kankinama. "Mušė, lupė nagus, išmušė dantis... Jei per tardymą nualpsiti, nuvelka į kitą kambarį, apipila vandeniu, atgaivina ir vėl kankina. Dieną įvilkdavo į ankštutį karcerį..." - pasakoja Bronislava.

Prieš teismą Bronislavą išvežė į Panevėžio kalėjimą. Karo tribunolo nuosteista 10 metų lagerio ir 5 m. tremties. 1947 m. gegužės 5 d. iš Vilniaus persiuntimo punkto Lukiškių kalėjime užkaltuose vagonuose, kalinėms giedant "Marija, Marija", buvo išvežta į Sibirą. Mokytojos B.Dūdaitės kan-

B. ir V. Jurkėnai prie Rūpintojėlio

čių kelias navingiavo per Jają (Kemerovo sr.), Kazachstano stepes, Karagandos sritį, Čiurbainurą-Dolinką...

Sunkus, žeminantis, ali-

nantis sveikatą darbas, lagerio prižiūrėtojų elgesys nepalaužė tvirtos valios, švelnios, poetiškos sielos lietuvaivaitės.

1955 m. gegužės mėn., praėjusi kančių kelius Sibire, B.Dūdaitė išėjo į laisvę. Birželio 17 d. iškėkėjo už likimo draugo Valerijono Jurkėno. 1956 m. kovo mėn. abu grįžo į Lietuvą. Dar buvo gyva jos mama. "Kai grįžusi iš tremties ploviau jai nugarą, - pasakoja Bronislava, - mačiau didžiulius randus, bet dar didesnius randus budeliai paliko mūsų širdyse. Kas nebuvo patekęs į čekistų rankas ir tremtį, tas negali net įsivaizduoti, kokius pragarus mes praėjome".

Apie mokytojos darbą Bronislava negalėjo nė svajoti: dirbo buhalterė, kasininke, kadru inspektore...

(keliamą į 5 psl.)

Aktualijos

Dar vienas patarėjas

Premjero A.Brazausko komandoje pradėjo dirbti naujas patarėjas - žurnalistas Vilius Kavaliauskas. Šiam veikėjui kurti neokomunistų įvaizdį - ne pirmas kartas.

UR ministro apsilankymas "Gazprom"

nekelia abejonių

Valdančiajai daugumai atstovaujantis Seimo pirmininko pavaduotojas socialdemokratas Vytenis Andriukaitis pareiškė neturįs pagrindo abejoti dėl užsienio reikalų ministro A.Valionio susitikimo su Rusijos dujų koncerno "Gazprom" vadovais skaidrumo.

Konservatoriai dažniau susitiks su rinkėjais

Artėjant prezidento bei savivaldybių rinkimams, opozicinė Tėvynės sąjungos (LK) partija žada dažniau susitikti su rinkėjais.

TV-6 uždarymas su politine potekste

Antradienio naktį Rusijoje buvo išjungtas nepriklausomo televizijos kanalo TV-6 transliavimas. Pirmą kartą nuo sovietų žlugimo Kremlius vėl turi eterio monopoliją.

Rusijos Valstybės Dūmos dešiniųjų liberalų sparno atstovai mano, kad nepriklausomo televizijos kanalo uždarymas turi politinę potekstę.

Naujas Estijos premjeras abejoja

Estija negali būti tikra, kad įstos į NATO ir Europos Sąjungą, turėdama tiek neišspręstų problemų, mano naujasis Estijos ministras pirmininkas Siimas Kallas.

Lenkijos kairiųjų populiarumas mažėja

Po Lenkijos parlamento rinkimų susidomėjimas šalies politiniu gyvenimu smarkiai sumažėjo - populiariausią Kairiųjų demokratų ir Darbo sąjungų koaliciją, kurią iki rinkimų rėmė 44 proc. lenkų, dabar remia tik 36 proc. šalies gyventojų.

Žada keršyti

Izraelis keršys už antradienį Jeruzalės centre įvykdytą išpuolį, kurio metu ginkluoti palestiniečiai sužeidė maždaug 30 žmonių, pranešė pareigūnai.

"Tremtinio" inf.

Valstybinės pensijos - represinių struktūrų darbuotojams

Dar pernai Socialdemokratinės frakcijos narys Algimantas Salamakinas Seime pateikė įstatymo projektą, kuriuo ketinama taip pakeisti Valstybinių pensijų įstatymą, kad net dirbė SSRS represinėse struktūrose Antrojo pasaulinio karo dalyviai (ne karininkai) gautų valstybinę nukentėjusiojo pensiją.

Po pateikimo, gruodį, įvyko LPKTS organizuotas Laisvės kovos dalyvių protesto mitingas ir šis klausimas Seime buvo atidėtas. Tačiau sausio 16 d. A.Salamakino pasiūlymas buvo svarstomas Vyriausybėje. Nepaisant to, kad A.Brazausko Vyriausybė savo programoje žada palaiptinti išvis atsakyti valstybinių pensijų, ji pritarė idėjai papildyti valstybines pensijas gaunančių asmenų sąrašą ir įtraukti į jį buvusius eilinius sovietinių partininkų ir represinių struktūrų darbuotojus. Sausio 21 d. Seimo Socialinių reikalų ir darbo komitete šis įstatymo projektas buvo svarstomas ir jau šią savaitę ketinta įtraukti į Seimo plenarinių posėdžių darbotvarkę.

Apie šį įstatymo projektą kalbamės su buvusia socialinės apsaugos ir darbo ministre konservatore Irena Degutiene:

- Seimo socialinių reikalų ir darbo komitete esate pagrindinė šios A.Salamakino idėjos oponentė. Kokie Jūsų argumentai?

- Kalbant apie Valstybinių pensijų įstatymo 11 ir 15 straipsnių pakeitimo įstatymo projektą, reikia minėti keletą aspektų. Pirmia, Vyriausybė vykdo nenuseklią politiką. Ji savo programoje pasižadėjo palaiptinti atsakyti valstybinių pensijų. Valstybinių pensijų yra įvairių, ne tik nukentėjusiųjų, bet ir I bei II laipsnio, mokslininkų, karių, prokurorų valstybinės pensijos ir t.t.

Jei Vyriausybė savo programoje rašo, kad ji neplės, o mažins valstybines pensijas gaunančių žmonių ratą, tai pritarė šiai socialdemokratų teikiamaipataisai jie atsako savo programinės nuostatos. Pagal Vyriausybei pateiktus duomenis, papildomai šias valstybines

pensijas gautų apie 2400 žmonių. Vien tam, kad tie beveik du su puse tūkstančio žmonių gautų papildomą valstybinę pensiją, iš biudžeto reikia papildomų 4 mln. litų. Šių lėšų, beje, nėra numatyta valstybės biudžete. Dabar valstybinėms pensijoms ir taip skiriama apie 200 mln. litų.

Valstybinių pensijų reformos koncepciją pateikė konservatorių Vyriausybė. Joje buvo numatoma atsakyti I ir II laipsnio, taip pat pareigūnų valstybinės pensijos. Buvo planuojama mokėti jau paskirtas mokslininkų pensijas, tačiau naujų nebeskirti. Kadangi buvusiems politiniams kaliniams ir tremtiniams negalime atlyginti nuoskaudų ir žalos, nukentėjusiųjų asmenų valstybinę pensiją buvo nutarta palikti. 138 litai - tai simbolinis žmonių pažymėjimas, valstybės požiūrio demonstravimas, atlygis už nuopelnus atkuriant valstybingumą.

(keliamą į 3 psl.)

Dėl piliečių teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą

2001 m. gruodžio 18 d. prie Seimo buvo mitingas, kur politiniai kaliniai ir tremtiniai protestavo prieš nekilnojamojo turto (gyvenamųjų namų ir žemės) negrąžinimą ir nukentėjusių asmenų valstybinių pensijų (138 Lt) mokėjimą asmenims, kurie tarnavo NKVD, NKGB ir MGB struktūrose. Šiais klausimais buvo priimtos rezoliucijos. Neatsižvelgiant į tai, Seimas priėmė Nekilnojamojo turto atkūrimo įstatymą.

LR piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 2, 8, 12, 15, 16, 18, 20, 21 str. pakeitimo ir papildymo įstatymas

2002 m. sausio 15 d. Nr. IX-708

Vilnius

(Žin., 1997, Nr. 65-1558; 1999, Nr. 48-1522; 2000, Nr. 89-2753; 2001, Nr. 35-1163, Nr. 71-2518)

1 straipsnis. 2 straipsnio 1 dalies 5 punkto ir 3 dalies pakeitimas

1. Pakeisti 2 straipsnio 1 dalies 5 punktą ir jį išdėstyti taip:

“5) piliečiams, kurių turtas nėra iki 1940 m. birželio 15 d. okupacijos išvaržytas ar įkeistas”.

2. 2 straipsnio 3 dalyje išbraukti žodžius “ir kitiems asmenims” ir šią dalį išdėstyti taip:

“3. Šio straipsnio 1 dalyje nurodyti piliečiai teisę atkurti nuosavybės teises į išlikusį nekilnojamąjį turtą iki 2001 m. gruodžio 31 d. gali perleisti notariškai patvirtinta sutartimi savo vaikams (įvaikiams), tėvams (itėviams), sutuoktiniui bei vaikams, jeigu šie yra Lietuvos Respublikos piliečiai. Neatsižvelgiant į piliečių, kurie pagal sutartį dėl teisės perleidimo įgijo teisę atkurti nuosavybės teises į miesto žemę, skaičių, šios teisės jiems atkuriamos tokio pat sąlygomis ir tvarka, kaip jos būtų atkuriamos šių teisių perleidėjui.”

2 straipsnis. 8 straipsnio 5 dalies pripažinimas netekusia galios

8 straipsnio 5 dalį pripažinti netekusia galios.

3 straipsnis. 12 straipsnio papildymas 12 punktu

Papildyti 12 straipsnį 12 punktu:

“12) užimta gyvenamųjų namų, kurie pagal šio įstatymo 15 straipsnio 2 dalies 2 ir 3 punktus priskirti valstybės išperkamiems, ir jų valdų”.

4 straipsnis. 15 straipsnio pakeitimas ir papildymas

Pakeisti ir papildyti 15 straipsnį ir jį išdėstyti taip:

“15 straipsnis. Valstybės išperkami gyvenamieji namai, jų dalys, butai

1. Gyvenamieji namai, jų dalys, butai valstybės išperkami iš šio įstatymo 2 straipsnyje nurodytų piliečių ir už juos atlyginama pagal šio įstatymo 16 straipsnį, jeigu:

1) iš esmės pertvarkyti taip, kad pakeista daugiau kaip 50 procentų pagrindinių konstrukcijų ir sukurtas naujas bendrojo ploto negalima atskirti nuo buvusiojo, jei visas bendras plotas 30 procentų viršija buvusįjį;

2) pagal įstatymus įsigyti privačion nuosavybėn.

2. Gyvenamieji namai, jų dalys, butai iš šio įstatymo 2 straipsnyje nurodytų piliečių, išskyrus šio įstatymo 20 straipsnio 1 dalyje nurodytuosius, paimami visuomenės poreikiams ir už juos atlyginama pagal šio įstatymo 16 straipsnį, jeigu:

1) jie yra pertvarkyti į negyvenamąsias patalpas ir naudojami švietimo, sveikatos apsaugos, kultūros, mokslo reikmėms bei globos namams. Šių patalpų sąrašą tvirtina Vyriausybė;

2) piliečiams atkurtos nuosavybės teisės į gražintinus natūra gyvenamuosius namus, jų dalis, butus, kuriuose gyvena nuomininkai, negalėję įgyvendinti savo teisės juos privatizuoti, kai piliečiams yra gražintos natūra gyvenamųjų namų dalys, kuriose jie gyvena, arba jie yra įgiję nuosavybės teise privatizuojamų patalpų pagal Butų privatizavimo įstatymą;

3) juose gyvena nuomininkai, negalėję įgyvendinti savo teisės juos privatizuoti, kai piliečiams yra gražintos natūra gyvenamųjų namų dalys, kuriose jie gyvena, arba jie yra įgiję nuosavybės teise privatizuojamų patalpų pagal Butų privatizavimo įstatymą.”

5 straipsnis. 16 straipsnio 10 dalies papildymas

16 straipsnio 10 dalyje po žodžio “piliečiams” įrašyti žodžius “teisingai kompensuodama atskaičius jų pagerinimo ir pertvarkymo išlaidas” ir šią dalį išdėstyti taip:

“10. Už valstybės išperkamus gyvenamuosius namus, jų dalis, butus valstybė atlygina piliečiams, teisingai kompensuodama atskaičius jų pagerinimo ir pertvarkymo išlaidas, šiais būdais:

1) perduodama neatlygintinai nuosavybėn jų nuomojamus valstybės ar savivaldybės butų fondo butus, kurių vertės skirtumas padengiamas Vyriausybės nustatyta tvarka;

2) perduodama neatlygintinai nuosavybėn lygiaverčius turėtiesiems namams, jų dalims, butams butus Vyriausybės nustatyta tvarka;

3) perduodama neatlygintinai nuosavybėn lygiavertį turėtiesiems namams, jų dalims, butams naują žemės sklypą individualiai statybai toje vietovėje, kurioje jie buvo. Vyriausybės nustatyta tvarka piliečio pageidavimu lygiavertis naujas žemės sklypas individualiai statybai gali būti perduotas neatlygintinai nuosavybėn kituose, negu buvo gyvenamieji namai, jų dalys, butai, miestuose ir kaimo vietovėse, išskyrus Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Panevėžio, Alytaus, Marijampolės, Druskininkų, Palangos, Birštono ir Neringos miestus;

4) perduodama neatlygintinai nuosavybėn lygiaverčius turėtiesiems namams, jų dalims, butams tuščius nenuomojamus pastatus, statinius arba jų dalis. Šių pastatų, statinių arba jų dalių perdavimo tvarką nustato Vyriausybė;

5) įskaitymu panaikindama piliečio pinigines prievoles valstybei, atsiradusias po nekilnojamojo turto nusavinimo iki sprendimo dėl nuosavybės teisių atkūrimo priėmimo dienos, Vyriausybės nustatyta tvarka;

6) perduodama neatlygintinai nuosavybėn kitą turtą Vyriausybės nustatyta tvarka;

7) pinigais ir (ar) vertybiniais popieriais.”

6 straipsnis. 18 straipsnio 4 dalies pripažinimas netekusia galios

18 straipsnio 4 dalį pripažinti netekusia galios.

7 straipsnis. 20 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 20 straipsnio pavadinimą ir 1 dalį, 2, 3, 4 dalis pripažinti netekusiomis

galios, buvusią 5 dalį laikyti 2 dalimi, ją pakeisti – išbraukti žodžius “Civilinio kodekso 125 straipsnyje nustatyta tvarka ir sąlygomis”, 6 ir 7 dalis pripažinti netekusiomis galios ir visą straipsnį išdėstyti taip: “20 straipsnis. Valstybės garantijos gyvenamųjų namų, jų dalių, butų nuomininkams ir savininkams

1. Kai piliečiui sugražintas natūra gyvenamasis namas, jo dalis ir vieną butą savivaldybė nuomos sutarties pagrindais nuomoja jį ten gyvenantiems asmenims, institucija, priėmusi sprendimą gražinti piliečiui natūra gyvenamąjį namą, jo dalį privalo per vienerius metus nuo šio įstatymo įsigaliojimo juose gyvenantiems nuomininkams išduoti valstybės garantinį dokumentą dėl nuomininkui nustatomos valstybės garantijos. Toks garantinis dokumentas išduodamas ir gražinamo namo, jo dalies savininkui. Valstybės garantijas, jų įvykdymą, garantijų turėtojų teises ir pareigas nustato Kompensacijų už valstybės išperkamą nekilnojamąjį turtą dydžio, šaltinių, mokėjimo terminų bei tvarkos, taip pat garantijų ir lengvatų, numatytų Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatyme, įstatymas.

2. Jeigu gyvenamojo namo savininkas perduoda sugražintą gyvenamąjį namą, jo dalį, butą, nuomininkai turi pirmenybės teisę jį pirkti.”

8 straipsnis. 21 straipsnio 2 dalies pripažinimas netekusia galios ir 3 dalies pakeitimas

1. 21 straipsnio 2 dalį pripažinti netekusia galios.

2. 21 straipsnio 3 dalies pirmajame ir trečiajame sakiniuose vietoj žodžių ir skaičių “2001 m. gruodžio 31 d.” įrašyti žodžius ir skaičius “2002 m. liepos 1 d.”, vietoj žodžių “teismine tvarka ir pilietis atleidžiamas nuo žyminio mokesčio” įrašyti žodžius “Vyriausybės nustatyta tvarka” ir šią dalį išdėstyti taip:

“3. Pilietis iki 2002 m. liepos 1 d. gali pakeisti savo pareikštą valią dėl būdo, kuriuo valstybė atlygina už išperkamąjį nekilnojamąjį turtą, jeigu nepriimtas sprendimas dėl nuosavybės teisių atkūrimo. Jeigu sprendimas priimtas, bet nepradėtas vykdyti, jis šio įstatymo 17 straipsnyje numatytų institucijų, piliečiui paprašius, pakeičiamas administracine tvarka, o jei sprendimas pradėtas vykdyti, jis gali būti panaikinamas Vyriausybės nustatyta tvarka. Prašymus dėl priimtų sprendimų pakeitimo ir panaikinimo piliečiai turi pateikti iki 2002 m. liepos 1 d.”

9 straipsnis. Pasiūlymai Vyriausybei Vyriausybė:

1) iki 2002 m. kovo 1 d. pateikia Seimui Kompensacijų už valstybės išperkamą nekilnojamąjį turtą dydžio, šaltinių, mokėjimo terminų bei tvarkos, taip pat garantijų ir lengvatų, numatytų Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatyme, įstatymo pakeitimo įstatymo projektą;

2) nustato tvarką, pagal kurią turi būti tikrinama, ar turtas, į kurį atkuriamos nuosavybės teisės, nebuvo išvaržytas ar įkeistas.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

Respublikos Prezidentas
Valdas ADAMKUS

Gerbiamieji skaitytojai, teisininkų komentarai bus spausdinami vėliau kituose “Tremtinio” numeriuose.

Dr. Vanda BRIEDIENĖ

Kaip padėti LPKTS skyriams?

Pirmiausia kils klausimas, ar reikia jiems padėti. Kai kurie mūsų organizacijos skyriai yra stiprūs, subūrę darbščias, iniciatyvų nestokojančias tarybas, turi nemažai aktyvių žmonių ir turbūt prašo tik vieno – netrukdykite mums dirbti. Tokie skyriai gerina mūsų Sąjungos įvaizdį sprendžiant svarbius mūsų narių socialinius ir politinius klausimus.

Sausio 19 d. įvyko LPKTS Elektrėnų skyriaus ataskaitinis-rinkiminis susirinkimas. Tai nėra didelis skyrius. Jis turi apie du šimtus narių, tačiau nario mokestį 2000 m. mokėjo 128, o 2001 m. tik 102 žmonės. Nario mokestis, nors ir simbolinis, kurį gali nustatyti skyriaus taryba sunkiai gyvenantiems, yra lyg atpažinimo ženklas, kad “aš priklausu šiai organizacijai”. Todėl gerinant LPKTS organizacinę veiklą, surenkant nario mokestį reikia ir galima stiprinti pačią organizaciją.

Energinga skyriaus pirmininkė Birutė Drumstienė darė ką galėjo. Tačiau skyriaus narių aktyvumo galėjo būti daugiau. Jeigu yra parūpintas autobusas, kodėl į Ariogalą ar Vilnių važiuoja tik keletas žmonių iš šimto? Norint suburti žmones buvo rengiamas vakarėlis, organizuotas didelis iškilmingas renginys – Gedulo ir vilties dienos minėjimas. Džiugina tai, kad surasta bendra kalba su savivaldybe, kuri skyrė tūkstantį litų paminklo restauravimui. Gaila, mūsų organizacijos kandidatai į savivaldybę nebuvo išrinkti.

Nors rinkimuose į savivaldybės tarybą buvo iškelta nepagrįstai daug – net vienuolika – kandidatų. Kaip žinia, kai kurie jų visai nedalyvauja organizacijos veikloje, o pasirodo tik norėdami LPKTS pagalba padaryti asmeninę karjerą.

Buvo apgailestauta, kad rinkimuose į Seimą mūsų kelti kandidatai nebuvo aktyvūs: į susitikimus neatvyko, žmonės jų net nepažįsta. Pasisakymuose nuskambėjo ir nuoskaudos pilnas klausimas – ar už tokią Lietuvą mes kovojom ir kentėjom? Susidūrimas su neteisybe sprendžiant socialinius ir išlikusio nekilnojamojo turto negrąžinimo klausimus skaudina mūsų žmones.

Susirinkime išrinkta dešimties narių nauja taryba. Numatyta, kad pirmininku ji išsirinks Elektrėnų greitosios pagalbos vyr. gydytoją Stanislovą Paukštį, o pavaduotoja – Birutė Drumstienė. Susirinkimą baigė Elektrėnų muzikos mokyklos mokinių ir mokytojų akordeonistų ansamblis, tremtinių ir pagyvenusių žmonių choras. Džiugu, kad dalyvavo ir pasisakė Vilniaus apskrities koordinatorius Petras Gvazdauskas ir LPKTS tarybos narys Gediminas Uogintas.

Mūsų visų susitikimas sukėlė daug minčių. Reikia girdėti mūsų žmones. Reikia išklausti jų nuomones, ieškoti bendrų sprendimų. Aš kviečiu pasisakyti “Tremtinėje”, kaip, Jūsų nuomone, galima padėti LPKTS skyriams ir mūsų žmonėms.

Seimas nesikreips į Konstitucinį Teismą

Seimo valdančioji dauguma atmetė opozicijos siūlymą parlamento vardu kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl Piliiečių nuosavybės teisių išlikusių nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo pataisų ir Konstitucijos atitikimo.

Seimo priimtas įstatymo pataisas vetavo prezidentas V. Adamkus, suabejojęs jų konstitucingumu, bet vėliau pasirašė, nes Seimas jo veto atmetė ir pataisas pakartotinai priėmė. Abejonių dėl pataisų konstitucingumo pareiškė ir Vyriausybė, o opozicinė Tėvynės sąjungos - konservatorių frakcija siūlė

Seimo vardu dėl to kreiptis į Konstitucinį Teismą.

Jeigu parlamentas kreipiasi į Konstitucinį Teismą, pataisų įsigaliojimas sustabdomas, o klausimą KT privalo svarstyti skubos tvarka. Į šią instituciją gali kreiptis ir grupė parlamentarų, tačiau tuomet paklausimas būtų nagrinėjamas eilės tvarka, ir tai gali užsitęsti iki 2 metų.

Pagrindinis šalies įstatymas nustato, jog nuosavybė neliečiama; ji gali būti paaimama tik įstatymo nustatyta tvarka visuomenės poreikiams ir teisingai atlyginant.

Ivykiai, komentarai

Lietuva įvardyta lydere

Lietuvos ir Jungtinių Amerikos Valstijų prezidentų V. Adamkaus ir Dž. Bušo susitikimas, įvykęs Vašingtone, teikia vilties, kad mūsų šalis sulauks kvietimo stoti į NATO dar šiais metais per Aljanso viršūnių susitikimą Prahoje lapkričio mėnesį.

Susitikimo metu Amerikos prezidentas, vertindamas Lietuvos vykdomą užsienio politiką, pareiškė, jog laiko Lietuvą geriausiai pasirengusia valstybe tarp tų, kurios šį rudenį pretenduoja tapti NATO narėmis. "Jei kuri šalis ir verta būti pakviesta į

NATO, tai yra Lietuva", - pasakė Dž. Bušas susitikimo su mūsų šalies prezidentu V. Adamkumi metu.

Pasak Lietuvos vadovo, prezidentas Dž. Bušas apie Lietuvą kalbėjo kaip apie narystės Aljanso siekiančių šalių lyderę ir pavadino ją pavyzdžiu kitoms kandidatėms. Lietuvai iš esmės buvo suteikti vadinamojo Vilniaus dešimtuko, kurį sudaro narystės NATO siekiančios šalys, lyderės įgaliojimai. Lietuvos prezidentas buvo oficialiai paprašytas perduoti JAV signalą ir kitoms pakvietimo

į Šiaurės aljansą laukiančioms valstybėms, pabrėždamas, kad įstojimas į NATO priklauso nuo valstybių pasiruošimo ir kad niekas negali tikėtis specialių privilegijų.

V. Adamkus pareiškė tikėjimą, jog šį rudenį vyksiančiame NATO viršūnių susitikime Prahoje Lietuva bus pakviesta prisijungti prie Aljanso. Mūsų šalies vadovas užtikrino, kad tapusi NATO nare Lietuva ir toliau išlaikys konstruktyvius kaimyniškus santykius su Rusija.

Jonas BALČIUS

Pagalba Afganistanui

Tokijuje vykusioje tarptautinėje konferencijoje dėl skubios finansinės pagalbos visiškai karų nuniokotam Afganistanui nuspręsta skirti 4,5 mlrd. dolerių. Dar šiemet šalys donorės - JAV, Europos Sąjunga, Japonija, Saudo Arabija - suteiks beveik du mlrd. dolerių. Netgi Kinija pažadėjo skirti 100 mln. dolerių. Afganistanas, ir taip buvęs viena neturtingiausių pasaulio šalių, po beveik ketvirtį šimtmečio trukusio karo, sovietinės okupacijos virto dykviete. Laikinosios

Afganistano vyriausybės vadovas H. Karzajus paragino tarptautinę bendruomenę nedelsti suteikiant pagalbą, nes kitaip jo vyriausybė neteks kenčiančių bėdą afganistaniečių pasitikėjimo, ir vėl gali prasidėti pilietinis karas. Beje, apie savo įsipareigojimus suteikti pagalbą Afganistanui atstatymui pranešė 60 valstybių ir tarptautinių organizacijų. Rusija pažadėjo atstatyti įmones ir migracines sistemas, kurios buvo pastatytos su Sovietų sąjungos pagalba.

Buvęs premjeras jau ketvirtoje partijoje

Buvusio premjero ir Liberalų sąjungos vadovo R. Pakso bendražygiai, pašalininti iš partijos, nusprendė įkurti naują partiją. Jau ir pavadinimas sugalvotas - Liberalų demokratų partija. Kaip pranešė vienas iš R. Pakso artimiausių bendražygių, buvęs aplinkos ministras H. Žukauskas, R. Pakso komanda nemato reikalo prisijungti prie kurios nors veikiančios partijos. Žurnalistai jau atkreipė dėmesį, kad R. Pakso šalininkai, įkūrę Liberalų demokratų partiją, nesugalvojo nieko naujo. Rusijoje tokiu pat

pavadinimu jau seniai veikia V. Žirinovskio vadovaujama partija.

Dabartinis Liberalų sąjungos pirmininkas E. Gentvilas pareiškė, jog pagrindinis ir svarbiausias R. Pakso tikslas - kaip galima daugiau pakenkti Lietuvos Liberalų sąjungai. Pats E. Gentvilas neprognozavo, kiek liberalų pabėgs į buvusio "širdžių premjero" partiją. Kol kas daugiausia R. Pakso šalininkų yra Kauno rajone, Klaipėdoje ir Šiauliuose.

Parengė Ričardas ŠALČIUS

(atkelta iš 1 psl.)

Nauja Brazausko Vyriausybės pritarė tai koncepcijai.

Kitas aspektas, jei kalbėtume apie teisingumą. Šia įstatymo pataisa įtvirtinamas ne teisingumas, o neteisybė. Valstybinė pensija skiriama savo valstybei nusipelnusiam piliečiui. Kalbama apie nukentėjusiojo asmens valstybinę pensiją. Man kyla klausimas, nuo ko jie nukentėjo? Salamakinai sako: "Nuo Antrojo pasaulinio karo". Taip kaip ir kitos Europos šalys pripažįstame, kad yra nukentėjusių nuo Antrojo pasaulinio karo. Tačiau tie karo dalyviai, grįžę Lietuvon (beje, didesnė jų dalis buvo ne Lietuvos piliečiai), dirbo represinėse struktūrose: SSRS Vidaus reikalų ir saugumo sistemose. Todėl konservatorių valdymo metais buvo padarytos išimties ir ne visiems Antrojo pasaulinio karo dalyviams duodamos pensijos. 1997 m. valstybinių pensijų skyrimas nukentėjusiems nuo Antrojo pasaulinio karo buvo apribotas.

Jei Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras (LGGRTC) pateikdavo Vyriausybei duo-

Valstybinės pensijos - represinių struktūrų darbuotojams

menis apie Antrojo pasaulinio karo dalyvius, kad jie po karo dirbo SSRS represinėse struktūrose, jiems valstybinė pensija nebuvo mokama.

Dirbė tose SSRS represinėse struktūrose, ypač antrajame pokariniame trėmime, vežė lietuvius į Sibirą. Kyla moralinis teisingumo klausimas: kuo jie nusipelnė Lietuvos valstybei, kad gautų valstybinę pensiją? Jie kenkė Lietuvos valstybei.

- *Konstitucinis Teismas jau kartą aiškinosi, ar nepažeistos tokių karo veteranų teisės. Ką begali pridurti Jūsų oponentai ir šių pataisų autoriai?*

- Ponas Salamakinai man visą laiką įrodinėja, kad dabar iš šių 2400 veteranų valstybinė pensija atimta. Ir tik teismas nuspręs, ar jų elgesys buvo kenkėjiškas, ar nebuvo. Tačiau dar kartą noriu pabrėžti, kad valstybinė pensija - lyg atlygis už nuopelnus valstybei, todėl neįmanoma pažeisti kieno nors teisės tos pensijos neskyrus.

- *Laisvės kovų dalyviai, buvę tremtiniai ir politiniai kaliniai yra specialios komi-*

sijos griežtai tikrinami, kol jiems suteikiamas nukentėjusiojo statusas ir valstybinė nukentėjusiojo pensija...

- Oponentai sako, kad minimiems 2400 karo veteranams iš anksto užkabinome etiketes. Kadangi tų žmonių tėra pustrėčio tūkstančio, galima paprašyti Valstybės saugumo departamento ir LGGRTC patikrinti, kiek iš jų dirbo SSRS saugumo ar vidaus reikalų sistemos struktūrinuose padalinuose ir ką dirbo. Koks jų santykis su Lietuvos žmonių masinėmis represijomis. Šiaip iki šiol toks filtras veikė. O dabar siūloma pataisa tą filtrą sunaikins ir jokios tvarkos čia neliks.

Be to, nereikia pamiršti, kad visi tie minimi žmonės gauna socialinio draudimo, arba kitaip vadinamą senatvės, pensiją. Valstybinė nukentėjusiojo pensija būtų antroji pensija, priedas prie senatvės pensijos.

O toliau kalbant apie teisingumą kyla klausimas, kaip šiandien turi jaustis tie Lietuvos piliečiai, kurie gynė savo valstybę: buvę politiniai

kaliniai ir tremtiniai? Jie iš valstybės gautų tokią pačią valstybinę pensiją kaip ir tie, kurie juos trėmė. Tai čia teisingumo jokio nėra. Taip pasielgti būtų tiesiog amoralu.

- *Kas pirmadienį Seimo Socialinių reikalų ir darbo komitete buvo nutarta?*

- Pirmadienį komitete buvo svarstomi du pasiūlymai: arba pataisas iš karto atmesiti, arba atiduoti tobulinti rengėjams. Socialdemokratai siūlė atiduoti autoriui Seimo nariui A. Salamakinui šį projektą tobulinti, kad būtų paaiškinta, kas yra karininkas. Komitete buvo aiškinama, kad dėl represijų kalti karininkai. Bet susidarė keista padėtis - niekur teisiškai nepaibėžta, kas tas karininkas. Pagal SSRS nuostatą, leitenantas irgi yra karininkas. Bet jokiuose dokumentuose to nerastė. Be to, nereikėjo būti kapitonu, kad dalyvaudum masinėse represijose.

Bet ką galima tobulinti, kai klausimas iš esmės neteisingas? Komitete buvo aštuoni Seimo nariai. Aš ir trys liberalai balsavo už atmetimą. O socialdemokratai ir sociali-

beralai - už tobulinimą. Kadangi balsų buvo po lygiai, tai lėmė komiteto pirmininko A. Syso balsas. Klausimo projektas grąžintas iniciatoriams tobulinti.

- *Kokia padėtis šiuo klausimu kitose šalyse?*

Valstybinių pensijų nėra kaimynėse šalyse. Nei Lenkijoje, nei Latvijoje, nei Estijoje nėra valstybinių pensijų. Jei norima apdovanoti ypač valstybei nusipelnusius žmones, galima sugalvoti vienkartinę išmoką - premijas. Juk dabartinės valstybinės pensijos nieko bendra su "pensija" iš tiesų neturi. Civilizuotame pasaulyje pensija suprantama kaip socialinio draudimo pensija, kurią žmogus per gyvenimą užsidirbo.

Lietuvoje valstybinės pensijas įteisino 1994 m. LDDP Seimas. Taip buvo pakeistos sovietinės personalinės pensijos. Kadangi mokslininkai gaudavo mažas pensijas, buvo nutarta ir jiems mokėti papildomas valstybinės pensijas.

Kalbėjosi
Ingrida VĖGELYTĖ

**Pabaiga.
Pradžia Nr. 3**

Svarstant turto negražinimo įstatymą Seimo nariams buvo pateikta neteisinga informacija, kad Kaune savininkams gražintinų namų butuose gyvena po 10 žmonių. Net Salininkų čigonų tabore šeimos mažesnės. Teigiama, kad tarp nuomininkų yra 60 proc. buvusių tremtinių ir kitokios nesąmonės. Lyg bolševikai, ištrėmę į Sibirą pasiturinčius žmones, jų namus atidavė... tremtiniams. Tokią demagogiją skleidė tik CK KPSS.

Kitas įstatymdavystės teisingumo "šedevras" yra įstatymo projektas, numatantis nuo okupacijų nukentėjusių, asmenų valstybinių pensijų skyrimą kompartijai vadovams ir eiliniams NKVD, KGB darbuotojams. Šitaip ciniškai tyčiotis iš valstybės istorijos ir Lietuvos laisvės kovų dalyvių, žuvusių ir gyvųjų, gali tik bolševikai. Žinoma, jie nebūtų bolševikai, jei savo juodų darbų nepridengtų pilku šydu. Šį kartą tai neva esą pretendentai, kariavę antihitlerinės koalicijos pusėje, t.y. sovietų armijoje. Retas iš daugiau kaip 2300 "nuskriaustųjų antihitlerinės koalicijos kovotojų" yra matęs frontą. Didesnė jų dalis - tik prilygintieji dalyviams, iš tiesų tarnavę užfrontės represinėse struktūrose. Net ir tie nedaugelis, kurie buvo fronte, grįžę stjo okupanto tarnybon, vadovavo kompartijos organizacijoms (planavo ir organiza-

Seimo narys daktaras Povilas JAKUČIONIS

Apmąstymai: dvylika lietuviškos politikos metų

vo savo tautos genocidą) arba vykdė represijas, tarnaudami NKVD, MGB, KGB struktūrose. Jie neturi teisės pretenduoti į Valstybinę nukentėjusių pensiją, nes ne jie nukentėjo, o nuo jų žmonės kentėjo. Jie darė nusikaltimus, o teisinėje valstybėje už nusikaltimą ordinarai ir privilegijos atimami. Įstatymo iniciatoriai sako, kad eiliniai NKVD-istai esą nekalti. Tremtiniai ir politiniai kaliniai prisimena, kad būtent eiliniai buvo žiauriausi kankintojai, daugiausia plėšikavo vyresnybei nematant. Sekant tokia logika reikėtų reabilituoti žydšaudžius. Bet juk ne vien SS karininkai šaudė žydus prie duobių.

Socialdemokratinės Seimo daugumos teisybės kriterijus yra persveriantis balsų skaičius. O žuvis genda nuo galvos...

Tautą labiausiai piktina neteisybė, einanti nuo valdžios viršūnių: nebaudžiamumas, melavimas. Pažadų netesėjimas, neteisinga darbo atlyginimo sistema. Valstybės skola viršija 13 mlrd. Lt. Skolos gražinimo terminai grėsmingai artėja. Žmonės gal supras savo valstybės sunkumus, bet tik tada, kai visiems, neišskiriant prezidento, bus sunku.

Vardan kalmynų atsisakyta trečdalis lietuviškų žemių

Tautos ilgalaikiai interesai, Tautos garbė ir orumas. Kas tie ilgalaikiai tautos interesai? Manau, kad tai tautos istorinės gyvenamosios erdvės (žemių) vientisumo ir saugumo užtikrinimas, tautos identiteto (kalbos, savitos kultūros, kultūros paveldo) išsaugojimas ir puoselėjimas, tautos gerovės užtikrinimas ne tik šiai dienai, bet ir keliems amžiams į ateitį. Kaip tautos išrinktieji ir paskirtieji (asmenybės ir pilkieji niekadėjai) ilgalaikius interesus gynė per 12 Nepriklausomybės metų?

Lietuvos valstybės sienos sutartimis su kaimynais patvirtintos tokios, kokias nustatė SSSR dėl LTSR. Vardan gero sutarimo su kaimynais atsisakyta trečdalis lietuviškų etnografinių žemių. Net brėžiant sieną su Baltarusija "ištiesinimai" buvo daromi Lietuvos sąskaita. Sakoma, kad tai padaryta dėl didesnio saugumo, dėl sklandesnio stojimo į ES ir NATO. Žinoma, saugumas taip pat yra ilgalaikis interesas. Tik kodėl ne vienas kaimynas taip "džiadvasiškai" nesielgia?

Nei Lenkija, nei Baltarusija. O Rusija po visų mūsų nuolaidų (pvz., Vištyčio ežero ir t.t.) iki šiol sienos sutarties neratifikuoja. Ar jiems nerūpi geri santykiai su kaimynais? Gal jiems labiau rūpi savo tautos ilgalaikiai interesai?

Saugumas tautai yra labai svarbus. Jis - tautos kultūros ir gerovės laidas. Lyg ir esame gerame kelyje. Bet nėra ko džiaugtis, palaukime iki 2002-ųjų pabaigos. Laimės paukštė kartais ištrūksta iš rankų. O atsargią paukštę dar gąsdina ir dviprasmiškas socialdemokratų elgesys.

Tautos identiteto, kalbos, kultūros išsaugojimu valdžia rūpinosi per mažai. Nesuprato, neįvertino problemos reikšmingumo tautos ateičiai. Nesimokė nei iš lenkų, nei iš žydų. Užsikrėtę globalizmo bacilomis gėdijosi viešai kalbėti apie savo tautos išlikimą, tautos vertybių puoselėjimą. Neprotiniai atstūmė lietuvių išeivijos ištiestą pagalbos ranką. Rūpestį tautos kultūros paveldui mieliai peradresuoja išeivijai, sau pasilikdami biznį. Tai gėdingas elgesys.

Panašiai kaip su išeivija, socialdemokratai elgiasi ir su Katalikų Bažnyčia. Sutinka, kad dvasininkai dirbtų visuomenės sanitarų ir labdarių

darbus, bet atsisako šią veiklą remti.

Lietuvai dabar nenaudingi paritetiniai santykiai su Lenkija švietimo srityje. Nepaisant Lietuvos lenkų sąjungos keliamo propagandinio triukšmo dėl tariamo pavojaus lenkiškumui Lietuvoje, dėl neteisingos paritetinės politikos lietuvių lenkiškumui prailaimi 1:10. Lenkiškų pavardžių rašymas lenkiškais rašmenimis įamžintų dalies lietuvių, kurių tėvai ar seneliai pamiršo lietuvių kalbą, "lenkiškumą". Lenkai tai supranta, o Lietuvos valdžia - ne. Todėl ir nuolaidžiauja. Net aukščiausi Lenkijos valdžios pareigūnai neetiškai ekonominių susitarimų vykdymą sieja su lenkiškų pavardžių rašymu Lietuvoje. Lenkija nevykdo Lietuvai svarbių susitarimų dėl Via Baltika kelio statybos, pasienio muitinių pajėgų plėtros, aukštos įtampos elektros tinklų sujungimo. Lenkijos Seimas globoja ir remia organizaciją "Wspolnota polska", kuri nuolat šmeižia nepriklausomą Lietuvą.

Lietuvos santykiai su Rusija iki šiol išlieka vasališko pobūdžio. Bijodama, kad Rusija supyks, Lietuva nuolaidžiauja, plonina liežuvį. Bet Rusija tik ieško pretekstų "supykėti". Nei muitų, nei geležinkelių tarifų, nei žaliavų ir energijos resursų tiekimo klausimais nuolaidų nedaro. Rusija savo ilgalaikius politinius interesus visada laikė svarbesniais už komerciją.

(keliami į 6 psl.)

Sausio 13-oji, matyt, dar negreitai taps šviesia džiaugsmo ir kartu liūdesio diena, kokia ji ir turėtų būti. Džiaugsmo, nes tą dieną buvo apginta šalies Laisvė, ir liūdesio, nes už tai sumokėta daugelio gyvybių kaina. Kol kas šią šventę tebetemdo praetis šešėliai, kurių buvimas verčia klausti: kas vis dėlto yra taip sunkiai tą dieną apginta Lietuvos valstybė? Jeigu bet kurios valstybės egzistavimo ir stiprybės pagrindas yra teisingumas, tai mūsų valstybė kol kas nuo jo tik tolsta.

Būtent tokią išvadą galima daryti prisiminus Seimo daugumos valia pakeistas turto gražinimo nuostatas. Šie pakeitimai ne be pagrindo vadinami "antrąja nacionalizacija", kurios priežastis ir galimus padarinius kaip tik ir dera aptarti.

Grynai finansiniu požiūriu, tai yra valdančiosios daugumos mėginimas pigiai išspręsti išties didelę savininkams gražintinuose namuose gyvenančių nuomininkų problemą, perkeliant ją nuo valstybės ant pačių savininkų pečių. Tai būtų padaryta savininkams sumokant nedideles kompensacijas, kurios veikiausiai nė iš to-

Pigiai sprendžiama problema

lo neprilygtų gražintinų, neretai pres-tižinėse vietose esančių namų ir butų vertei. Taigi pasukta apgaulės keliu. Tačiau apgaudinėjami ir vadinamieji būsimieji benamiai. Ši žmonių grupė nėra vienalytė. Tarp jų greičiausiai esama ir buvusių aktyvių "šviesaus rytojaus" kūrėjų, kurie nenori net prisiminti apie jų turimo būsto kilmę.

Vis dėlto neabejotina, kad dauguma nuomininkų atsidūrė svetimuose namuose ne savo valia, ir tai turi būti nedviprasmiškai pripažįstama. Kaip tik tokių žmonių keblia ir sunkia padėtimi mėgina spekuliuoti valdančioji dauguma. Jos siūlomo sprendimo esmė - valstybės mastu atsikratyti šių žmonių problemų ir spręsti jas kitos grupės, tai yra savininkų, sąskaita. Tiesą sakant, tokio sprendimo buvo galima laukti.

Už visų gražbyliavimų apie norą pagelbėti sunkioje padėtyje atsidūrusiems žmonėms slypi nesunkiai iššifruojama ir gerai pažįstama logika: buržujai ir taip visko pertekę, todėl

galima ramia sąžine juos apiplėšti. Akivaizdu, kad ši logika neturi nieko bendra nei su civilizuotame pasaulyje gerbiamu nuosavybės teisės principu, nei su Lietuvoje nuo amžių egzistavusiu teisingumo supratimu. Jo taisyklės paprastos ir aiškios: plėšiko iš kiemo nors atimtas ir kitam atiduotas daiktas netampa jį įgijusio asmens nuosavybe.

Tačiau ši taisyklė Seimo daugumai, atrodo, yra pernelyg sudėtinga. Tai - savaip natūralu, nes šią daugumą sudaro žmonės, kurie to, kas vykdo Lietuvoje per 50 okupacijos metų, veikiausiai nelaikė, o ir dabar neišsprendžiama vadovaujantis ne miglotais ir ciniškais neokomunistiniais teisingumo vaizdiniais, o plačiai žinomais ir patikrintais teisingumo principais bei gera valia.

Užuotėjusi pigiu populistiniu keliu ir kursčiusi nuomininkus gvieštis svetimo turto, valstybė turėtų sąžiningai prisiišti atsakomybę ir sprę-

ti jiems iškylančias problemas. Sukurti ir, svarbiausia, realiai vykdyti dabartinių nuomininkų aprūpinimo būstu programą anaipol nėra neįgyvendinamas uždavinys. Jo sprendimas turėtų tapti prioritetiniu valstybės tikslu, nes piliečių santarvės garantavimas ir stiprinimas yra pirmoji bet kurios demokratinės valstybės egzistavimo ir išlikimo sąlyga.

Šioje situacijoje daug priklauso nuo pačių nuomininkų. Jie gali leisti sugundomi valdančiosios daugumos ir tapti aklais antros nacionalizacijos įrankiais, o jai įvykus, ateityje nerimauti dėl abejotinu keliu įgytos nuosavybės. Tačiau jie gali pareikalauti ir savo teisių bei realios valstybės paramos, o tokiu atveju jiems pri-tars kiekvienas doras žmogus.

Šiaip ar taip, pusės šimtmečio plėšikavimo ir sąžiningai įgytos nuosavybės atiminėjimo istorijoje laikas padėti tašką. Kol taip neįvyks, pasiaukojamai ginta Lietuvos Respublika nebus ta Respublika, apie kurią svajojo jos gynėjai.

Parengta pagal "Lietuvos radijo", I programos, "Savaitės komentaras", 2002 01 14.

Filosofas Vytautas RADŽVILAS

(atkelta iš 1 psl.)

Žemėje pragara praėjęs

Valerijonas Jurkėnas gimė 1925 m. kovo 23 d. Zarasų krašte. Mokėsi Imbrado pradžios mokykloje. Baigęs mokslus Panevėžio prekybos mokykloje, sugrįžo pas tėvus. Už antifašistinę veiklą, o gal už dainušką "Viens raudonas kaip šėtonas, kitas rudas kaip šuva" Valerijonas vokiečių buvo suimtas. Po metų, atlikęs bausmę, išvežtas į Vokietiją darbams.

Cia pragaro karalystės vartai atsivėrė. Po šturpių antskrydžių pašauktieji į reicho tarnybą buvo vežami gelbėti po griuvėsiais likusio žmonių turto. Kareiviai prižiūrėtojai buvo labai žiaurūs ir pikti. Jei pastebėdavo įsikišantį kišenę kad ir menkiausia daikteli, čia pat nušaudavo.

1944 m. rudenį, sąjungininkų antskrydžiams padažnėjus, reicho tarnybos vyrai buvo aprenkti vokiškais uniformomis ir išvežti į Jugoslaviją valyti oro uostų bei dirbti kitų juodų darbų. Čia vos išsigelbėjo nuo jugosla-

Rūpintojėlis Jurkėnų sodyboje

vų partizanų kulkosvaidžių krušos. Buvo pašauta koja.

Vieną rytą, kai nebuvo sargybos ir nesimatė nė vieno kareivio, atėjo jugoslaviai ir Valerijoną su draugais nu-tempė į belaisvių stovyklą. Čia buvo ir vokiečių, ir rusų, ir prancūzų, ir lenkų, ir kitų tautybių vyrų. Valerijonas svajojo kaip galima greičiau sugrįžti į Lietuvą pas savus. Kai susidarė gal dvidešimt lietuvių, visi buvo perduoti rusų ambasadai. Vieną naktį Valerijonas pajuto, kad kažkas baksnoja koja į šoną. Praplėšęs akis pamatė tris, apsi-rengusius juodais puspalciais. Iš jų vienas pasakė: "Kelkis, einam..." Tada ir prasidėjo pažintis su nužmogėjusiomis pragaro būtybėmis. V. Jurkėnas prisimena: "Tardy-davo ir mušdavo naktimis. Įsibėgėjęs budelis kad trenks į pasmakrę – galva vos nesulenda į sieną. O siena dygi, gruoblėta, gal specialiai tokia padaryta. Po kelių tokių "se-ansų" galva pasidaro kaip gyva žaizda. O tardytojas vis

reikalauja "prisipažinti" – ką esu padaręs ar išdavęs. O aš nieko nepadariau ir nieko neišdaviau, pats nuo vokiečių nukentėjau. Bet netiki".

Po teismo nuosprendžio – dešimt metų lagerio ir penkeri tremties – V. Jurkėną išvežė į Rumuniją. Po kelių savaičių – į Odesą. Iš ten į Dniepropetrovską. Dar po kelių savaičių atsidūrė Kemerove. Lageryje atsinaujino kojos žaizda. Paguldė į ligoninę. Vėliau buvo atvežtas į Karagandą.

Kai su žmona grįžo į Lietuvą ir apsistojo jos tėviškėje, Anykščių raj., darbo neturėjo. Išsikėlė į Ukmergę. Vėliau dirbo darbų vykdytoju Akmenėje, Joniškyje, Pasvalyje, Kybartuose, Lazdijuose. Pagaliau 1973 m. apsigyveno Prienuose. Bronislava ir Valerijonas Jurkėnai užaugino tris vaikus: Danguolę, Kęstutį ir Gintautą. Visi išsilavinę ir įsigiję profesijas. Valerijonas Jurkėnas yra Lietuvos krikščionių demokratų partijos Prienuų kuopos pirmininkas.

V. Jurkėno tėvų ir sesers likimas

1944 m. artėjant rusų armijai prie Lietuvos, žmonės, pirmosios okupacijos metais patyrę nuoskaudų, neteisybės, žeminimų, kalėjimų bei trėmimų siaubą, traukėsi į Vokietiją. Valerijono mama Ona Jurkėnienė, klausydama vidinio balso, ryžtingai pareiškė: "Važiuosim pas Valiuką!" Taigi Valiuko tėvai su seserimi Jone sėdo į vežimą ir patraukė Vokietijos link. Važiuojant per Žemaitiją, prasidėjo šaudymas ir tėvas liko Lietuvoje – atskirtas nuo žmonos ir dukters...

Ona Jurkėnienė su dukra Jone pateko į amerikiečių zoną ir po kurio laiko per didelius vargus persikėlė gyventi į Kanadą. Čia Jonė Jurkėnaitė susipažino su Juozu Sakalausku ir sukūrė šeimą. Užaugino ir išmokslino keturis vaikus. Gyvena Hamiltone. Atkūrus Lietuvoje Nepriklausomybę, Va-

lerijonas buvo nuvykęs į Kanadą ir susitiko su sesute Jone. Deja, motinos jau neberado. Jos palaikai ilsisi Kanados žemėje. Tik tėvui teko laimė pasimatyti su sūnumi, pagyventi drauge Lietuvoje ir jo globojamam iškelti į Amžinybę.

Išsipildžiusi Bronislavos svajonė

Bronislava Jurkėnienė Prienuų "Žiburio" gimnazijos 12c klasės mokinė Agnei Vasiliauskaitei, užrašiusiai jos prisiminimus, prisipažino, jog visą gyvenimą svajojusi turėti nuosavą namą, o jo kieme būtinai pasistatyti kryžių.

Nuvingiavo ilgas, kupinas vargo ir kančių kelias, nuplaukė tamsūs, širdį slepiantys debesys. Nepaprastai darbšti Jurkėnų šeima Prienuose pasistatė namą, prie kurio graudžiai rymo kantrus Rūpintojėlis, skulptoriaus Algimanto Sakalausko išdrožtas ir šimtamečio prelato Jono Palukaičio pašventintas.

Man skaudu, kad minint Stalino laikų trėmimus nepamirštos ir mūsų senelių bei prosenelių caro laikų trėmimų kančios. Kadangi mano seneliai ir proseneliai nukentėjo nuo 1863 m. trėmimų, norėčiau apie tai parašyti.

Močiutė pasakojo, kad caro kariuomenei numalšinus 1863 m. sukilimą prasidėjo trėmimai. Caro žandarai, vietinius žmones su šeimomis susodinę į vežimą, o žiemą į roges, išveždavo, o išvežtųjų namus su visais gyvuliais, rakandais pargabendavo kolonistus iš Rusijos gilumos.

Kartą tokių kolonistų grupė buvo atgabenta į Uteną. Caro valdininkai tarėsi, kur geriau juos apgyvendinti. Buvo pasiūlytas vienas kaimas, iš kurio jau buvo išstremti 1863 m. sukilimo dalyviai ir jų rėmėjai. Tačiau valdininkai nusprendė, kad šis kaimas kolonistams per prastas – smėlynai, žemės nederlingos, namai prasti. Tada vienas policininkas "specialistas" nurodė netoli Užpalių esantį Traidžiūnų kaimą. Ten gyveno tik trys pasiturintys ūkininkai, vadinami "karališkaisiais", niekuomet nebuvo baudžiauninkais. Jie buvo darbštūs, turėjo po porą valakų (valakas 16 ha) gerai įdirbtos žemės, naujus trobesius, gražių gyvulių. Nuo seno šis kaimas veždavo karaliaus dvarui į Vilnių vašką

(žvakėms), medų, kiškius, žąsieną, pūkus ir kitokias gėrybes. "Specialistas" pasiūlė tuos niekam kelio nepastojusius ūkininkus išstremti, o jų sodybose apgyvendinti kolonistus.

Vienas tos šutvės dalyvis, manantis, kad nederėtų trėmti niekuo carui neprasikaltusius žmones, sėdo ant arklio ir nakčia nujojęs 16 km įspėjo mano prosenelį Matą Masiulį, kad jų šeima bus išstremta. Masiulių šeima pradėjo skubiai ruošti trėmčiai. Jie išsikėpė duonos, išsiskalbė drabužius, papjovė porą kiaušelių, pasūdė ir aprūkė skerdieną ir dar suspėjo keletą gyvulių parduoti.

Matas Masiulis turėjo žmoną Konstanciją ir 6 mėn. dukrytę Rozaliją. Be to, jų šeimoje dar gyveno Mato Masiulio 11 metų brolis Kipras. Jūs visus 1863 metų pabaigoje, žiemą, rogėmis išgabeno.

Tremtinių gurguolė važiuodavo tik dieną, naktį pasiekę kaimą sustodavo ir glausdavosi vietinių gyventojų trobose. Didžiausia laimė, kad jie turėjo pinigų: nupirkę ketvirtuką degtinės (1/4 l) atiduodavo kaimo moteriškėms. Jos pinigų už maistą neimdavo, bet iškūrendavo pirtį, padė-

davo išskalbti vystyklus, ežere ar kūdroje juos išskalaudavo ir pirtyje išdžiovindavo. Todėl mano močiutė Rozalija, kuriai tebuvo 6 mėn., kelionėje nesusirgo ir nemirė kaip daugelis panašaus amžiaus vaikų.

Netoli Maskvos jie pirmą kartą pamatė "ugnimi spjaudantį" garvežį. Puolė ant kelių ir giedojo "Apsaugok mus, Viešpatie". Kelionė traukiniu nebuvo ilga. Vėliau juos perkėlė į garlaivį, kuris nuplūkdė į Samaros gubernijos Čiornaja Vpadina kaimą. Čia jie nusipirko trobą, rakandų, gyvulių, išsinuomavo iš caro fondų žemės ir pradėjo ūkininkauti. Žemė ten labai gera. Jei du kartus pavasari palyja, būna labai geri derliai, jei vieną – pusėtinai, jei nė karto nelyja – prasideda badmetis. Per penkerius metus būdavo dveji badmečiai. Čiornaja Vpadinoje dar ir šiandien gyvena tų laikų tremtinių palikuoniu.

Būdama 16 metų, mano močiutė Rozalija ištekėjo už tremtinio Justino Šuto.

Justinui Šutui buvo 7 metai, kai caro žandarai, pastebėję, kad 1863 m. sukilėlių būrys perėjo Sartų ežerą ir paliko ant ledo naujai kausty-

tų arklių pėdsakus, patikrino kalvės žaizdrą, rado jį neatvėsusį ir visus Dusetų valsčiaus Kalbutiškių kaimo gyventojus kartu ištrėmė. Šioms šeimoms nebuvo kada pasiruošti tolimai tremties kelionei, jie daugiau vargo, visos jų lėšos buvo 1 kapeika maistpinigių per dieną. Justinas su broliu, atvykę į tremties vietą ir pasidaliję sutaupytus maistpinigius, pradėjo gyvenimą turėdami tik po 41 kapeiką.

Mano močiutė, išvežta tik pusės metų, visai Lietuvos neprisiminė, o Justinas Šutas jai daug pasakodavo apie Šventosios upės ir Sartų ežero šiltą tyrą vandenį, apie tų vietų gamtos grožį, visą laiką žadindamas meilę Lietuvai. Pasitaikius pirmai galimybei, jie atvyko į Lietuvą ir Kamajų valsčiuje kartu su Diržiu ir Starkumi nusipirko nusigyvenusio dvarininko Rudaminos Kamajėlių dvarą ir ten sėkmingai ūkininkavo.

Mato Masiulio brolis Kipras, grįžęs į Lietuvą, irgi nusipirko dvarą netoli Rokiškio. Praėjus keliems mėnesiams jam buvo pareikšta, kad jam, kaip tremtiniui, negalima turėti didelio žemės ploto, ir pirkimas netvirtinamas. Buvęs to dvaro savinin-

kas Kiprui pinigų negrąžino paaiškinęs, kad jis viską darė teisėtai. Tada, gerų žmonių patartas, Kipras persikraustė į Kuršą, į Subatę, tik 40 km nuo Rokiškio, nes ten tokių apribojimų ir savavaliavimų nebuvo.

Netrukus grįžo ir Mato Masiulio tremtyje prie Volgos gimę vaikai Jonas ir Alfonsas. Jų tėvas jau buvo miręs, o motina ištekėjusi už A. Pajedos. Šis buvo išsilavinęs ir sudarė sąlygas savo posūniui Jonui Masiuliui mokytis, baigti aukštąjį mokslą.

Kipras Masiulis turėjo tris sūnus: Dzidarą, Stasį ir Vladą. Dzidaro Masiulio sūnus Kęstutis (aktoriaus Algimanto Masiulio tėvas) 1920 m. lankydamasis Rusijoje nuvažiavo į Čiornaja Vpadina prie Volgos ir kapinėse rado Mato Masiulio antkapinį kryžių (Masiulis Matvej Matvejevič). Tuo metu Čiornaja Vpadinoje buvo dar daug lietuvių, gerai kalbėjusių lietuviškai.

Būdama Subatėje, kapinėse radau Masiulių kapus. Jie man priminė tremtinių vargus svetimose šalyse, jų pastangas grįžti į tėvynę. Tačiau ne visiems tai pavyko, daugelis jų ilsisi šaltoje Rusijos Šiaurės, Sibiro ar Pavolgio žemėje. Taigi minėdami Stalino laikų tremtinius nepamirškime ir caro valdžios iš-tremtųjų.

Kaunas

Vida MASIULIENĖ

Tremtinių likimai

(atkelta iš 4 psl.)

Laikas šią tiesą mūsų politikams įsiminti visiems laikams. Bijome pareikalauti atlyginti okupacijos žalą. Bijome griežčiau (jei reikia ir per tarptautines organizacijas) pareikalauti išduoti Medininkų ir Sausio 13-osios žmogžudžius. Bijome atvirai kalbėti apie čekėnų genocidą, kad tik Rusija nesupyktų.

Lietuvos politikai neturėtų pamiršti senos žmonių išminties, kad nuoširdi draugystė galima su tolimais kaimynais ir giminėmis. Ir geriausias kelias pas juos – per Baltijos jūrą.

Tauta nekentė pažemintimo kaltinimais dėl žydų holokausto. SSSR gyvavimo metais ir Nepriklausomoje Lietuvoje į užsienį pasitraukė (ar pasiūsti) KGB karininkai, kaip M. Dušanskis, J. Slavinas. Jie išvežė ir kaip savo veiklos alibi pateikė žydų organizacijoms daug sufabrikuotų medžiagų apie neva masinį lietuvių dalyvavimą žydų genocide. Tokių buvo, bet nedaug. Lietuvių tauta nekenė šių žudikų, žudžiusių beginklius ir nekaltus žmones. Daug daugiau lietuvių, rizikuodami savo gyvybe, slėpė ir gelbėjo nelaiminguosius. Todėl nesuprantama, kokiais tikslais vienas prezidentas važiavo į Izraelį atsiklausti, o kitas sukūrė tarptautinę komisiją savo tautai juodinti. Į šią komisiją įtraukti "profesorai" – juodinio specialistai - uoliai rau-

Apmąstymai: dvylika lietuviškos politikos metų

sėsi kviečių krūvoje, o radę keletą peliašūdzių garsiai paskelbė kviečių neradę, tik išmatas. Uolieji tautos šmeižėjai gauna ambasadoriaus rangą. Kiti KGB agentai gauna Nepriklausomos valstybės ordinus. Tauta dėl to skaudžiai pergyvena.

Tapo įprasta, kad kairieji politikai nepaiso ilgalaikių tautos interesų. Deja, ir dešinėje Seimo salės pusėje sėdintys liberalai kartais įregistruoja nacionaliniam saugumui ir tautos konsolidacijai kenksmingus įstatymų projektus. Praėjusių metų pradžioje jų iniciatyva buvo priimta keletas moralę žlugdančio verslo sąlygų pagerinimo įstatymų (azartinių lošimų, alkoholio prekybos ir t.t.). Įregistruoti projektai prieš privalomą Valstybės vėliavos pakėlimą, prieš Valdovų rūmų atkūrimą, prieš kariuomenės didinimą, už tai, kad jaunuoliai, išvenę privalomosios karinės tarnybos, galėtų dirbti Valstybės tarnyboje... Tokie įstatymai žlugdo tautiškumą, neskatina didžiulius savo valstybe.

Nemokamas sūris - tik pelėkautuose

Nepaisant Lietuvos valstybingumo priešų, pakloti

stiprūs ir patikimi valstybės rūmų pamatai. Bet sienose atsiranda brokuotų plytų. Jas keisti reikia nedelsiant.

Ką keisti? Ką daryti? Pirmiausia reikia liautis žeminti savo Tautą, Valstybę. Atstatyti Moralę ir Teisingumą – sunkus uždavinys jau ateinančiai kartai. Tie, kas žadės greitą pagijimą – klys arba meluos. Reikia tobulinti įstatymus prieš korupciją, kontrabandą, organizuotus nusikaltėlius. Priimant įstatymus, panaikinti skubias ir labai skubias procedūras, nes taip priimami blogi įstatymai. Atlyginimų dydžių skirtumas neturi būti didesnis nei 10 kartų.

Mūsų seneliai mena, kaip po Pirmojo pasaulinio karo valdžia išdavė žmonėms ginklus ir plėšikai išnyko. Kai kuriose Europos valstybėse, JAV ir Kanadoje veikia prievolių teisė, ribojantys teisėjų korupciją ir savivalę. Būtina griežtai atskirti valstybės ir privačias įstaigas, teikiančias paslaugas gyventojams. Šioje srityje daugiausia piktnaudžiavimo tarnyba ir korupcijos.

Visas valdiškas įmones privatizuoti, viešai parduoti jų akcijas. Privačių įmonių neremti ir lengvatų joms neduoti. Sienas kontrabandai ir pigioms nekokybiškoms pre-

kėms uždaryti. Tada užsida- rys Gariūnai ir tai bus ženklas, kad kontrabandos srautai sumažėjo. Taip bus nukirstos kelios korupcijos bambagyslės. Atsiras daugiau legalių darbo vietų. Sumažės didžiausia šių dienų rykštė – bedarbystė.

Valstybė prisiėmė per daug įsipareigojimų savo piliečiams. Tie įsipareigojimai siekia keletą milijardų litų. Kompensacijas už žemę, namus, rublinius indėlius politikai prisimena tik prieš rinkimus, o po jų sako - "pinigų nėra". Išlikusį nekilnojamąjį turtą reikia gražinti tik natūra arba ekvivalentine natūra. Taip įsipareigojimų sumažėtų bene perpus.

Skubiai baigti restruktūrizuoti ir reformuoti stambias (buvusias visasajungines reikšmes) įmones. Panaikinti monopolijas. Reformuoti daugiausia valstybės paramos reikalaujančias ūkines (žemės ūkis, transporto infrastruktūra, energetika) ir valstybės išlaikomas socialines sritis.

Užsienio investicijos geriausios tik į žlungančias įmones arba plyno lauko investicijos, kur realiai kuriamos naujos darbo vietos. Parduoti arba išnuomoti užsieniečiams pelningai dirbančias įmones yra prastas busnis.

Tarp užsieniečių "žulikų" yra ne mažiau nei tarp saviškių.

Svarbiausiomis valstybės remiamomis sritimis turėtų likti racionaliai reformuoti švietimas, mokslas, kultūra, sveikatos ir socialinė apsauga. Parama šeimai, gimstamumo skatinimas yra tautos išlikimo reikalas. Būtinai lietuvių kalbos vartojimo išplėtimas į kompiuterius ir žinių visuomenę. Svarbu, kad gimtoji kalba, sava kultūra būtų reikalinga visose piliečių gyvenimo ir veiklos srityse. Tam reikia teisinių ir materialinių pastangų. Entuziastų kol kas dar yra.

Lietuvis moka ir myli pats sau ir šeimai uždirbti duoną ir supranta, kad nemokamo sūrio gali rasti tik pelėkautuose. Nereikia žmones klaidinti melais ir pažadais.

Pasiekti šiems tikslams nereikia turėti stebuklingos lazdelės. Lietuvoje pakanka patyrusių politikų ir specialistų. Reikia politinės valios, norint tuos tikslus pasiekti. Priemonės ir būdus pasirinks politikų komanda, jei jomis patikės rinkėjai. Be rinkėjų valios politikai į valdžią neateina. Ir "niekas kitas čia nekaltas...", jei išrenkami melagiai ir apsimetėliai.

Baigdamas norėčiau nekukliai priminti, kad dauguma šiame rašinyje suminėtu nuostatų, problemų ir jų sprendimo būdų jau seniai yra deklaruojami Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos programose.

LGGRT centro Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisija skelbia pretendentų rezistento vardui gauti sąrašą

Tęsinys

Jonas Plonadūmis (po mirties), partizanas, Alytaus apskr. Daugų valsč. Beržo būrys 1951 m.
Bronė Povilavičienė-Petukauskaitė, ryšininkė, Alytaus apskr. Dainavos apyg. Sakalo būrys 1944-1945 m.
Vladislovas Ratkelis (po mirties), pasipr. akcijų dalyvis, Kauno apskr. 1940-1941 m.
Stepas Sūdnikas, rezervinis partizanas, Ukmergės apskr. Želvos valsč. Didžiosios Kovos apyg. B rinkt. 1945-1947 m.
Mykolas Šimaitis (po mirties), partizanas, Ukmergės apskr. Balninkų valsč. 1944-1953 m.
Valerija Talaikienė-Šegždaitė, ryšininkė, Tauragės apskr. Skaudvilės valsč. Kęstučio apyg. Lydžio rinkt. 1945-1947 m.
Povilas Tarvidas (po mirties), partizanas, Biržų apskr. Vabalninko valsč. J. Aukštikalnio būrys 1944 m.
Ona Teodora Tinterienė-Veličkai-

tė (po mirties), ryšininkė, Biržų apskr. Saločių valsč. K. Pažemecko būrys 1945-1946 m.
Vilhelmas Umbražūnas, ryšininkas, Švenčionių apskr. Tverėčiaus valsč. Vytauto apyg. Tigro rinkt. 1944-1952 m.
Leonora Umbražiūnienė-Šriubianec, ryšininkė, Švenčionių apskr. Vytauto apyg. 1944-1947 m.
Algimantas Urbštas, pogr. organ. narys, Kaunas, Lietuvos jaunimo vyčių sąjunga 1949-1951 m.
Bronislava Vinskienė-Staknevičienė-Leonavičiūtė, ryšininkė, Prienų apskr. Jiezno valsč. Auksinuko ir Dobilo būriai 1945-1952 m.
Jonas Zinkevičius (po mirties), partizanas, Biržų apskr. Daujėnų valsč. 1947-1948 m.
Vytautas Žabas (po mirties), partizanas, Panevėžio apskr. Vyčio apyg. Tėvo ir Vėtros būriai 1944-1946 m.
Vladislovas Žabas (po mirties), partizanas, Panevėžio apskr. Vyčio apyg. Tėvo būrys 1944-1945 m.

* * *

Vaclovas Abišalas (po mirties), pogr. organ. narys, Kaunas, LLA 1944 07 – 1944 12
Teresė Abramavičienė-Katkutė, pogr. spaudos platintoja, Marijampolės apskr. ir valsč. 1971-1982 m.
Vladas Aidukas, partizanas, Zarasų apskr. Salako valsč. Lokio rinkt. Erškėčio būrys 1944-1946 m.
Teofilė Aleksonienė-Baliukaitė (po mirties), rėmėja, Lazdijų apskr. Leipalingio valsč. 1944-1946 m.
Adomas Alesius (po mirties), partizanas, Lazdijų apskr. Krosnos valsč. Jono Neifalto būrys 1944-1945 m.
Juozapas Augustauskas (po mirties), ryšininkas, Mažeikių apskr. Židikų valsč. 1944-1945 m.
Petras Balčiūnas (po mirties), ryšininkas, Biržų apskr. Pabiržės valsč. 1946-1948 m.
Pijus Balsys (po mirties), rėmėjas, Marijampolės apskr. ir valsč. 1945-1946 m.

Juozas Banaškevičius (po mirties), ryšininkas, Trakų apskr. Onuškių valsč. Siaubo būrys 1944-1945 m.
Albina Baranauskienė-Milinauskaitė, ryšininkė, Alytaus apskr. ir valsč. Dainavos apyg. Dzūkų rinkt. Sauliaus būrys 1948-1953 m.
Ona Baranova-Gudliauskaitė, ryšininkė, Biržų apskr. Daujėnų valsč. 1945-1947 m.
Pranas Beleckis (po mirties), partizanas, Žemaičių apyg. Šatrijos rinkt. Malūnininko būrys 1947-1949 m.
Juozapas Vytautas Bernotas, ryšininkas, Utenos apskr. Tauragnų valsč. Erškėčių būrys 1945-1952 m.
Elena Bikulčienė-Vaskelytė, ryšininkė, Ukmergės apskr. Želvos valsč. 1944-1950 m.

(B. d.)

Atsiliepiamus apie šiuos kandidatus siųskite adresu: LGGRTC Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisija, Gedimino 40, Vilnius. Pasiteirauti tel. (8-22)31 41 57.

Atminimo įamžinimas

2001 m. lapkričio 22 d. "Tremtinėje" (Nr. 43-43a) buvo išspausdintos Karagandos lageryje (14-oje plytinėje) kalėjusių lietuvių nuotraukos. Esame labai dėkingos straipsnio autoriui Baliui Juknevičiui. Malonu, kad išsaugojote taip sunkiai įamžintą atminimą.

1952 m. spalio 6 d. buvau atvežta iš Lietuvos į Kazachijos Karabaso lagerį 25-eriems nelaisvės metams, o 1953 m. pervežta į Karagandos lagerį. Mes, lietuvaitės, esančios lageryje, artimai bendravome. 1954 m. plytinėje dirbo ir vyrų pamainos. Plytų slėptuvėje jie perdavė mūsų lageriui fotoaparata, kad padarytume lietuvių

nuotraukų. Kai fotografavau iš bokštelio, mane pamatė sargybinis. Laukėme kratos (fotografuoti buvo uždrausta), fotoaparata paslėpėme skalbykloje, tarp kareivių atvežtų skalbinių. Skalbėjoms neatsargiai paėmus ryšulį iškrito aparatas ir perskilo dangtelis. Jį truputį apklijavome, surišome ir juo galėjau fotografuoti. Vyrams grąžinau naują aparatą, kurį padėjo gauti plytinės meistrė už drabužius, su kuriais buvau atvežta iš laisvės.

Noriu patikslinti nuotraukoje esančių Karagandos srities lagerių lietuvių pavardes. Apačioje iš kairės Jadžė Petravičiūtė-Jakeliūnienė, Klemutė Kučikaitė, Marytė

Blažytė-Rimkienė, Ilona Stankevičiūtė-Puskunigienė, Aldona Povilaitytė-Gaidelienė, Onutė Kučinskaitė-Stankevičienė (matyti tik pusė galvos). Aukščiau Ada Rinkevičiūtė, Marytė Rakauskaitė-Petrauskienė, Izabelė Bujauskaitė, Jadvyga Meceitytė-Kudzienė. Viršuje: Onutė Gabalienė (?), Rožė Pavydytė-Pečiulaitienė, Malvina Pelenytė-Juškienė, Agnė Vizgirdaitė, Elena Saltonaitė-Radzevičienė, Genė Matijošaitytė-Paškevičienė.

Merginas fotografavau 1955 metais aš, Anelė Rudzevičiūtė-Kupstienė, Karagandos lageryje. Nuotraukas ryškino ir dauginu a.a. Bronius Daukša (vyrų zonoje).

Radę klaidą skambinkite į LPKS Kauno sk. tel. (8-27) 209335.

Anelė KUPSTIENĖ

ATSILIEPKITE

Buvau Igarkos tremtinė, 1958 m. mokiausi Ačinsko medicinos mokykloje. Tuo metu mane priėmė gyventi lietuviai - jei neklystu, Vilius ir Aldona Laurinavičiai (vardų ir pavardžių galiu tiksliai neprisiminti, juk praėjo daugiau kaip 40 metų). Šioje nuotraukoje - šeiminių svečiai, susirinkę į šventę. Norėčiau, kad parašytų Zosė (ji nuotr. viršuje pirma iš dešinės), taip pat ir kitos mergi-

nos ar šiaip mane pažinoję žmonės. Vėliau gyvenau pas kitą šeiminkę - Pranę Lukšienę. Ją nužudė jos vyras, grįžęs iš kalėjimo 1959 metais.

Nuotraukoje aš antroje eilėje (iš apačios) antra iš dešinės. Man tada buvo 16 metų.

Zosė, jei esi gyva, atsiliepk.

Adresas: *Eleonora Kristina Girdžiuvienė, Perkėlos g. 3-5, 4457 Smalininkai, Jurbarko r. Tel. (8-248) 56311*

Gal yra žmonių, ką nors žinančių apie mano senelį Plenaitį Praną, Simono, gimusį 1896 m. Jurbarko.

Nepriklausomos Lietuvos metais buvo Šiaulių krašto kriminalinės policijos valdininkas. Apdovanotas prezidento už nuopelnus Lietuvai. P.Plėnaitis dingo be žinios apie 1939-1940 metus. Archyve rasta, jog jis kri-

minalinėje policijoje dirbo iki 1934 metų. Apie vėlesnį laikotarpį ir jo dingimo aplinkybes šeima žinių neturi.

Gal yra žmonių, ką nors žinančių apie P.Plėnaitio likimą. Prašyčiau atsiliepti.

Loreta Povilaitienė, J.Janonio g. 94a, Kačerginė, Kauno raj. Tel: (8-27) 569352

Skelbimai

Dėmesio

LPKTS būstinėje Kaune, Laisvės al. 39, II a. 1 kab. politiniams kaliniams ir tremtiniam nuo šiol juridinė konsultacija bus suteikiama asmeniškai ir raštu. Į jūsų klausimus atsakys juristai, kuriuos pateiksime per spaudą - šiuo atveju per "Tremtinį".

Asmeniškai kreiptis penktadieniais - nuo 11 iki 14 val.

Kauno regiono turizmo informacijos centras ir Kauno gidų draugija "Gidas" kviečia

Vasario 2 d. 7 val. - išvyka į tradicines žirgų lenktynes Dusetose (Sartų ežeras). Kaina 35 Lt.

Vasario 9 d. 10 val. - ekskursija "Kaunas - Lietuvos aviacijos lopšys". Aviacijos muziejus ir memorialas. Kaina suaugusiems - 6 Lt, vaikams - 3 Lt.

Vasario 16 d. 12 val. - nemokama ekskursija "Įžymios Kauno vietovės ir asmenybės".

Vasario 23 d. 7 val. - Teatrinė Ryga. Ekskursija po Rygos senamiestį, aplankant seniausią Europoje Navigacijos muziejų. Vakare Latvijos nacionaliniame operos ir baleto teatre žiūrėsime spektaklį A.Mocarto "Užburtoji fleita". Kelionės kaina 51 Lt. Bilieto kaina 28 Lt (4 latai).

Išvykstame iš Kauno pilies.

Vaikams ir grupėms taikoma nuolaida. Būtina išankstinė registracija. Kreiptis tel. (8-27) 323436, 423678; A.Mickevičiaus 36/Laisvės al. 40.

ILSĖKITĖS RAMYBĖJE

Juozas Rakaitis 1913-2002

Gimė Veisiejų valsč., tuometinėje Seinų apskr., ūkininkų šeimoje. Mokėsi Alytaus gimnazijoje. Baigė PLP karo mokyklą, gavo jaunesniojo leitenanto laipsnį, buvo būrio vadas. Sovietams okupavus Lietuvą pervestas į 29 šaulių teritorinį korpusą, 184 divizijos pionierių batalioną Vilniuje, kur 1941 06 15 areštuotas ir išsiųstas į Sibiro Norilsko lagerį. Nuteistas 7 metams. Atlikęs bausmę nuo 1948 m. gyveno Teišeto srityje. 1963 m. gavęs leidimą grįžo į Lietuvą. Registruotis neleido, turėjo grįžti į Sibirą. Į Lietuvą sugrįžo tik atkūrus Lietuvos nepriklausomybę.

Buvo aktyvus LAKS narys.

**LAKS Kauno apskr. skyriaus nariai,
Kauno įgulos karininkų ramovė**

Feliksas Buzėvičius 1917-2001

Gimė Birutės k., Šeduvos valsč. Priklausė Žybartų šaulių būriui, tarnavo Lietuvos kariuomenėje. 1941 m. birželio sukilimo dalyvis. Nuo 1945 m. Žaliosios rinktinės partizanų rėmėjas-ryšininkas. 1951 m. suimtas. Nuteistas 25 metus kalėti ir 5 m. tremties. Kalėjo Omsko sr. lageryuose.

1955 m. grįžo į Lietuvą. Gyveno Radviliškio raj., Žardelių k. Dirbo "Draugo" bendrovėje. Buvęs LPKTS narys. Užaugino du sūnus ir dukrą.

Palaidotas Rozalimo kapinėse.

Užjaučiame žmoną Valeriją ir vaikus su šeimomis.

LPKTS Radviliškio skyrius

Elena Vitkauskaitė- Ilekienė 1914-2001

1935 m. ištekėjo už Antano Ilekio. Gyveno įvairiose Lietuvos vietose, vėliau apsigyveno vyro tėviškėje - Pasvalio raj., Kriklinių kaime. 1949 03 25 buvo ištremti į Irkutsko sr., Taišeto raj., Pol-Čeremchovo kaimą. 1956 m. grįžo į vyro gimtinę. Ten gyveno iki mirties, džiaugdamasi atkurta Lietuvos nepriklausomybe. Buvo nuoširdi, dora draugė ir mylinti motina.

Liūdime kartu su Jos artimaisiais.

LPKTS Pasvalio skyrius

Povilas Nasevičius 1910-2001

Gimė Apkartų k., Salako valsč., Zarasų apskr. Šeimoje augo 5 broliai ir viena sesuo. Trys broliai už antitarybinę veiklą buvo areštuoti ir nuteisti po 10 m. 1946 m. Povilas areštuotas, nuteistas ir 1947 m. išsiųstas į Rusijos lagerius. Kalėjo Komsomolske, Buktovanijoje, Taišeto lageryuose. 1955 m. išėjo į laisvę, susituokė su tremtine Stase. 1961 m. grįžo į Lietuvą. Apsigyveno Lekėčių apylinkėje, vėliau persikėlė į Šakius, kur gyveno iki mirties. Buvo tikras Lietuvos patriotas.

Palaidotas Ukmergės raj., Pagžuolės kapinėse.

Skaudžią netekties valandą užjaučiame žmoną Stasę ir artimuosius.

LPKTB Šakių skyrius

Alfonsas Jurgis Ramonas 1946-2002

Gimė Vytautų k., Lazdijų rajone. Tėvas - Lietuvos savanoris - už aktyvią veiklą 1948 m. buvo ištremtas į Krasnojarsko kraštą, Taštupo rajoną. Kartu išvežtas dvejų metų neturėjęs Alfonsas.

Grįžęs apsigyveno Lazdijuose. Buvo LPKTS Lazdijų skyriaus narys.

Palaidotas Veisiejų kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame artimuosius.

LPKTS Lazdijų skyrius